

STANDPUNT COV

Participatie van alle betrokkenen

Goedgekeurd door de COV-Raad op 20-06-2001

Tijdens het COV-CONGRES van 11 en 12 december 1998 te MOL met als thema: “Basis voor de toekomst” werden duidelijke standpunten over participatie ingenomen. Het belang van een open, participatieve schoolcultuur werd bevestigd. De belangrijkste principes werden in een aantal resoluties vastgelegd.

100. Het COV eist met klem dat de overheid de bevoegdheden van de lokale inspraakorganen moet versterken, wil haar beleid ter bevordering van lokale autonomie geloofwaardig zijn. Centrale regelgeving en lokale autonomie moeten duidelijk in evenwicht blijven. Het afdwingbaar maken van in consensus vastgelegde conclusies is noodzakelijk. Eenzijdige beslissingen na uitputting van de overlegprocedures zijn onaanvaardbaar als men de geest van samenwerking in de inspraakstructuren wil beveiligen. Het toekennen van instemmingbevoegdheden voor materies die het belang van de schoolgemeenschap in het algemeen en elke geleding in het bijzonder betreffen, wordt onontbeerlijk om een sereen klimaat voor open samenwerking mogelijk te maken.

125. Het COV heeft zijn opdrachten waar te maken op *alle niveaus van besluitvorming*. Daarom is een structuur van participatie, onderhandeling en overleg, van de lokale school, met de schoolbesturen, de netten, tot en met de centrale overheid onontbeerlijk. Een actualisering van de regelingen inzake medezeggenschap is dringend noodzakelijk vóór van een schaalvergroete aanpak sprake kan zijn. Zonder vormen van reële medezeggenschap zijn ontsparingen in de richting van een unilateraal bepaald beleid onvermijdelijk. Dat moet in elk geval voorkomen worden. Een correct respect voor de bevoegdheden en de rechten die door de regelgeving op inspraak, overleg- en onderhandeling worden toegekend veronderstelt evenzeer een consequent toepassen van de voorziene sanctionering wanneer ze niet worden in acht genomen.

126. De overheid erkent dat het opnemen van grotere verantwoordelijkheid op alle beleidsniveaus - een dienende en ondersteunende taak in dienst van doeltreffend onderwijsbeleid - een compensatie in tijd en mankracht vergt. Ook bij ons moet een professionele aanpak van de syndicale inzet ondersteund worden door het toekennen van bezoldigde vrijstellingen voor vakbondsafgevaardigden. Wie zich inzet voor representatief vakbondswerk moet ook in zijn statutaire en pecuniaire rechten ten volle *beschermd en gewaardeerd* blijven. In het decreet Basisonderwijs kregen de representatieve vakbonden een beperkt aantal vrijgestelden voor inspraakbegeleiding toegewezen. Voor de participatiestructuren en de lokale overleg- en onderhandelingscomités moet een daadwerkelijke en geactualiseerde begeleiding en opvolging verzekerd worden. Het COV ziet dit als een aanloop naar een volwaardige syndicale omkadering tot op schoolniveau.

Voor COV blijft een belangrijke pijler bij een brede professionalisering van de leraar de uitbouw van een schoolcultuur waarin participatie, overleg en samenwerking de dragende principes zijn.

Behoud bestaande structuren

Eén van de belangrijke uitgangspunten van de discussienota “participatie van alle betrokkenen” van Minister Vanderpoorten is het streven naar een coherente en transparante participatieregeling met behoud van de bestaande structuren waarbij er geen bijkomende organen worden gecreëerd. Een participatiedecreet moet daarom de nodige formele structuren voorzien op macro- meso- en microniveau om de verschillende actoren (geledingen) inspraak te geven. Deze structuren werden de laatste jaren tot ontwikkeling gebracht. (1984: syndicaal statuut; 1991: participatiedecreet; 1995: LOC – decreet. Het komt er nu op aan ze verder te optimaliseren.

Informeel overleg geen alternatief

Informele kanalen zijn steeds aanwezig geweest en zijn op zich positief. Of zij nu expliciet moeten vermeld worden in een participatiedecreet lijkt voor COV een contradictie met het wezenlijke van participatie. Informele vertegenwoordigers vertegenwoordigen zichzelf en hebben geen feed back of verantwoording te geven aan hun achterban of tegenover de overheid. Ze creëren geen reële medezeggenschap met afdwingbaarheid van overeengekomen besluiten. Het mengen van formele en informele vertegenwoordigers is daarom een aanfluiting van democratische principes op basis van inspraak en verantwoordelijkheid. Dat de overheid blijft de nadruk leggen op het informeel overleg doet vermoeden dat ze zelf wenst te beslissen wie ze beluisteren wil om vervolgens ongebonden haar zin te kunnen doen onder het mom van democratische besluitvorming. Participatie dreigt daardoor een oceanisch debat te worden waarin de mening van de e-mailer en de academicus even zwaar doorwegen als het standpunt van een grote sociale organisatie. Het werken met georganiseerde vertegenwoordigers op alle niveaus van participatie is een principe waar niet kan van afgeweken worden omdat het essentieel is binnen een democratische samenleving. **Voor COV is het noodzakelijk dat het personeel vertegenwoordigd wordt door een syndicale personeelsvertegenwoordiger.** Onder het mom van inspraak van de mondige burger wil de overheid de georganiseerde burger monddood maken. Een hoogst bedenkelijke ontwikkeling. Niets belet evenwel dat de minister zich breed informeert buiten het formele participatiecircuit. Dit informele circuit hoort echter niet thuis in een wettelijke participatieregeling.

Representativiteit

Vakorganisaties zijn representatieve groeperingen die erkend worden door de overheid om beleidsvoorstellen te gaan beïnvloeden en ze te laten dragen door een groot gedeelte van de vertegenwoordigde groep. Zij krijgen hiervoor ook middelen en mogelijkheden binnen de wettelijke overlegstructuren.

Het principe van participatie, vertegenwoordiging en verantwoordelijkheid speelt ook binnen de politiek. Een formele vertegenwoordiger is verantwoording verschuldigd tegenover zijn representatieve vakorganisatie.

Deze representativiteit wordt bewaakt door de overheid. De vakorganisatie van zijn kant bepaalt zelf door haar interne democratie de mandaten op de verschillende inspraakniveaus. Het geeft tevens de waarborg dat de overheid kan spreken met groepen uit het sociale middenveld die democratische normen hanteren bij hun beleidsbeslissingen. Zitting hebben in een participatiestructuur houdt in dat je een bepaalde groep(geleding) vertegenwoordigt en dat je tegenover die groep verantwoording moet afleggen.. Jezelf of je vrienden vertegenwoordigen gaat in tegen de beginselen van participatie.

Als het beleid echt geloof hecht aan een goed gedragen participatie denken wij dat ook de overheid moet geloven in de waarde van een formeel overleg. Formele participatie is geen rem op goede besluitvorming. Het wantrouwen tegenover formele organen en de representatieve organisaties moet verdwijnen. Het is aangewezen om in zowel participatieraden als onderhandelingscomités de bevoegdheden te versterken. Het stimuleren van de participatiecultuur door op alle niveaus te investeren in vorming, communicatie en informatie is daarom een belangrijke doelstelling die de minister ondersteunt.

Uitklaren van bevoegdheden

De werking van de centrale en lokale inspraakstructuren (Comité X, participatieraden, lokale onderhandelingscomités, de basisoverleg- en onderhandelingscomités) is voor verbetering vatbaar. Dit is nog geen reden om de vertegenwoordigingen drastisch te gaan wijzigen en het geloof in overleg en onderhandeling te verliezen. Het uitklaren van bevoegdheden van de verschillende participatiestructuren in respect met de huidige regeling is dus een belangrijke en noodzakelijke oefening. De intentie van de minister om de bevoegdheden per structuur duidelijker af te bakenen naar onderwijskundige materies enerzijds en naar personeelsmateries anderzijds vindt het COV positief, ook al zijn er in een aantal gevallen overlappingen mogelijk.

Bevoegdheden versterken en afdwingbaarder maken

De bevoegdheden van de lokale inspraakorganen moeten versterkt maar ook afdwingbaarder gemaakt worden zowel op micro-, meso- en macroniveau. Het afdwingbaar maken van in consensus vastgelegde conclusies is noodzakelijk. De geloofwaardigheid in politieke organisaties en inspraakstructuren kan er baat bij hebben. Vervallen in een permanente cultuur van éézijdige beslissingen van de overheid na uitputting van de overlegprocedures zijn onaanvaardbaar als men de geest van samenwerking en medeverantwoordelijkheid in de inspraakstructuren wil beveiligen.

Het toekennen van meer **instemmingbevoegdheden** in inspraakorganen van het gesubsidieerd vrij onderwijs is daartoe noodzakelijk om een klimaat voor open samenwerking mogelijk te maken.

VLOR uniek forum

De huidige bevoegdheden van de VLOR (advies, overleg en studie) beperken tot vrijblijvend advies gaat in tegen wat voorheen decretaal vastgelegd werd. De VLOR is een uniek forum van overleg en uitwisseling tussen alle betrokkenen van alle niveaus en alle netten(koepels). De bevoegdheidsbeperking, samen met de herziening van de samenstelling van de VLOR doen vermoeden dat de overheid het nieuwe participatiedecreet aangrijpt om de formele structuren buitenspel te zetten. Ook lijkt het een poging om in het formele overleg een aantal thema's te weren zodat de politieke overheid zich meer kan mengen in de inhoud van onderwijs? Dit geeft een compleet ander concept wat weinig te maken heeft met representatieve inspraak.

Valorisatie van participatie

De rol en de betekenis van inspraakorganen wordt vaak nog onvoldoende op hun reële draagwijdte erkend door de overheid en de schoolbesturen. Als instrumenten van beleid zijn ze nochtans meer dan ooit onmisbaar voor een beleid dat de betrokkenheid van leerkrachten en ouders wil vergroten.

Uit verschillende studies blijkt dat een participatief leef- en schoolklimaat het stressniveau sterk kan verlagen. Het is daarom spijtig dat participatiebevoegdheden uitgehold of miskend worden en dat overheden zich verschuilen achter juridische en andere spitsvondigheden om de invloed van de andere partners bij de onderhandelingen te minimaliseren. Dit legt een hypotheek op de goede relaties en op de objectieve samenwerking.

Het nieuwe participatiedecreet zal slechts dan door de overheid én de andere geledingen positief kunnen geëvalueerd worden als er meer participatie en betrokkenheid uit voortvloeit voor ouders, leerkrachten, de lokale gemeenschap en het sociale middenveld.

Democratisch door meer participatie

De mate dat de inspraakstructuren emancipatorisch werken zal bepalen in welke mate de samenleving democratisch zal functioneren. Uit het waardenonderzoek van Karel Dobbelaere, Mark Elchardus, Jan Kerkhofs.....e.a. blijkt dat het verantwoordelijkheidsgevoel en de burgerzin gestegen zijn. De herwaardering van de participatiestructuren bij het invoeren van het nieuw participatiedecreet zijn een belangrijke kans om de democratisering van de samenleving en het onderwijs te realiseren. De vakorganisaties willen hierin hun verantwoordelijkheid opnemen. Een stimulering van de participatie in de bestaande wettelijke structuren is daarom noodzakelijk. Het is dan ook niet te begrijpen dat de overheid alles in het werk stelt om bevoegdheden te versplinteren en te verdunnen o.m. door meer gewicht en aandacht te geven aan informele gesprekken dan aan formele onderhandelingen. Het valt dan ook op in de visietekst van de minister van Onderwijs dat vakorganisaties niet geacht worden initiatiefnemer te zijn die leerkrachten tot meer participeren kunnen brengen.

Wil de overheid het democratisch samenleven bevorderen dan zal ze ook op een open manier moeten leren omgaan met vakorganisaties. Een constructieve samenwerking en geloof in het sociale middenveld waaronder de vakorganisaties kunnen de voedingsbodem van het extreem rechtse gedachtegoed tegengaan. Vakorganisaties hebben een globaal maatschappelijk en waardengedreven project waarin ze ook nog oog hebben voor het algemeen belang.

Vakbonds- en andere organisaties uit het sociale middenveld moeten meer gezien worden als partners dan als tegenstrevers. Het democratisch gehalte verhogen van beslissingen realiseer je niet door structureel vakorganisaties buiten spel te zetten. Vakorganisaties zijn geen bedreiging van de democratie maar een garantie voor een beter en breder gedragen beleid. Het beleid moet geloven in de meerwaarde van beslissingen die genomen zijn in samenspraak, overleg en onderhandeling. Het mag hierin geen aantasting zien van het primaat van de politiek.